

70. O Svatoplukovi a jeho třech synech.

Václav Beneš Třebízský.

Před dávnými lety kraloval na Velehradě Svatopluk. Až daleko za Kriván dosahovalo jeho panství. Nitra ho také poslouchala. Ta byla jeho kolébkou. Když zestárl, odevzdal panství nejstaršímu synovi a dva mladší měli ho poslouchati. Ale synové nezachovali se podle vůle otcovy.

„Rádi byste mne poslouchali, až vám bude zle a až bude na mém hrobě tráva růsti; ale potom bude již pozdě,“ pravil otec.

Ale synové přece jednali podle svého. I opustil starý král velehradský dvůr, odešel na horu Zábor u Nitry; koně, jenž ho tam dovezl, probodl a meč, jímž byl opásán, zaryl hluboko do země, aby ho nikdo nenašel. A když tak zabil toho koně a zakopal meč, rozhlédl se po zemi, již šťastnou učinil, i spatřil lid, jenž v ní obýval, i syny své, jímž tak veliké dědictví zanechal, tu zjevila se mu náhle jakás panna, s vlasy rozpuštěnými, v zeleném rouše zlatem protkávaném, podkasaná. Sotvaže ji uviděl, Svatopluk se pokřížoval, aby mu neuškodila. „Neboj se, králi,“ řekla mu, „žes byl dobrým vladařem a šťastnou učinil zemi svou i syny své, nikdy na tebe tvůj lid nezapomene. Až se mu nejhůře povede, nechť hledá tvůj meč, ježž jsi zde zakopal, a tím vyžene nepřátele a vrátí se mu staré, blahé časy. Sama povím o něm tvým potomkům. Nyní však jdi k poustevníkům, již bydlí na druhé straně hory, vezmi si jejich roucho a mezi nimi dožij dny svého života!“ Když to povéděla, zmizela. Svatopluk byl jako u vytržení a teprve za chvíli poznal, že mluvil s královnou víl.

Poslechl a odešel na druhou stranu hory k poustevníkům, svlékl své roucho i lesknavou zbroj a oblékl roucho jejich. Dlouho žil mezi nimi, a když síly jeho ochably, přistoupil k mechovému loži, na němž ležel veliký Svatopluk, stařec stříbrovlasý v rouše bílém jako sníh, a pravil k němu: „Neumřeš, Svatopluku, ale budeš spáti dlouhá, dlouhá léta, a až se lidu tvému vrátí zase časy jako za tebe, procitneš, znovu budeš kralovati dlouho, šťastně a pak teprve se rozpadne tvé tělo v prach.“

Svatopluk, nemoha snésti záři kolem starce, jenž u něho stál, zamhouřil oči, a když je zase otevřel, ani zmínky nebylo po dědouškovi; dvanáct poustevníků stálo kolem něho, modlících se za lehkou jeho smrt. Teprve nyní prohlásil se jim, že je velehradský král. A zase zavřel oči, přišla na něho dřímota a již jen jakoby zpovzdáli zaslechl pohřební zpěvy nad tělem svým. Jako by živ byl, posadili jej mniši v jeskyni, zavalili ji velikým kamenem, a sotvaže zavalili, nad celým krajem nitranským zakrvilo se nebe a Maďaři ubíjeli u Břeclavě Moravany a slovenský lid. Všecky tři syny Svatoplukovy pobili, celý

slovenský kraj zaplavili; ale na horu Zábor nad Nitrou se neodvážili. Svatopluk ve skále tam spal a dosud spí. Až nám bude nejhůře, najdou prý tam meč a zase bude obnovena říše velehradská a sláva Nitry i hradu Trenčína. Ale od těch dob je chudá naše země, ani vlastních dětí neuživí. Musí si za hory pro výdělek.

Obr. 15. Mikuláš Aleš: Svatopluk.